

DIE KERK AS DRAER VAN DIE GODDELIKE WOORD

C J Wethmar

Waarom word die vraag na die wese van die kerk so dikwels by tussenkerklike samesprekinge gestel? 'n Mens sou hierdie vraag kon probeer beantwoord met die stelling: dit gebeur, onder andere, vanweë die historisiteit van die kerk.

Wanneer na die historisiteit van die kerk verwys word dan is daarmee gesê dat die kerk nooit in 'n vakuum lewe nie. Die kerk vind sy gestalte altyd in 'n bepaalde tyd en op 'n bepaalde plek. En as kerk van 'n bepaalde tyd en 'n bepaalde plek vertoon die kerk dus steeds 'n wisselende gestalte. Hierdie stelling sou maklik toegelig kon word met 'n voorbeeld uit die vroeë kerkgeskiedenis. Die kerk soos dit in 'n Hellenistiese omgewing tot uitdrukking kom, verskil in gestalte van die kerk wat in 'n Romeinse omgewing ontwikkel. Die Hellenisme met sy klem op kultuurontwikkeling bring mee dat die kerk hier gesien word as 'n instansie wat in die eerste plek 'n kultuurtaak het, naamlik die opvoeding van mense. In 'n Romeinse omgewing egter met sy klem op strak geordende samelewingsverbande word die geïnstitusionele orde van die kerk as wesenselement daarvan beklemtoon.

Aan hierdie twee tipes kerkbeskouing korrespondeer ook telkens 'n ander opvatting oor die aard van die kerklike amp. In die Hellenistiese omgewing waar geywer word vir die toename in insig van alle gelowiges sal die amp van die gelowige en sy funksie in die kerk sterk op die voorgrond staan. In die Romeinse teologie waarin die strenge geordendheid van kerklike strukture benadruk word, word die besondere amp buitengewoon sterk beklemtoon - in so 'n mate dat juis dít bepalend word vir die wese van die kerk.

Wanneer nou in 'n bepaalde geografiese oord verskillende kulturele samelewingsverbande, waaraan verskillende kerkbeelde of ekklesiologieë kan korrespondeer, voorkom, is dit duidelik dat so 'n pluraliteit van ekklesiologieë die vraag na die wese van die kerk besonder

aktueel en dringend sal maak. Waar die vraag na die wese van die kerk op grond van 'n veelheid van voorstellings oor die kerk aktueel word, is dit nou van belang om in te sien dat een bepaalde kerkbeeld of een fase in die historiese verskyningsvorm van die kerk nie tot normatiewe ideaaltoestand verhef mag word nie. Die wese van die kerk kan nie afgelees word aan die uiterlike gestalte wat die kerk op 'n bepaalde plek in 'n bepaalde tyd aanneem nie. Dit kan ook nie bepaal word deur 'n optelsom te maak van al die afsonderlike elemente uit die verskillende voorstellinge oor die kerk nie. Hiermee is nou nie gesê dat die geskiedenis van die kerk vir die wese van die kerk onbelangrik is nie. Dit beteken alleen dat die historisiteit van die kerk nog 'n dieper dimensie het as om aan te toon dat die kerk deur die geskiedenis van hierdie wêreld medebepaal word. Die diepste dimensie in die historisiteit van die kerk is daárin geleë dat die kerk wel sy oorsprong het êrens in die wêreldgeskiedenis maar dat die oorsprong van die kerk van daardie wêreldgeskiedenis tog onderskeie is. En dit is die geval omdat die kerk sy oorsprong het in die Woord van God. Die kerk is die kerk van die Woord. En omdat dit so is, is die kerk ten diepste ook nie die objek van empiriese en statistiese voorstellings nie maar voorwerp van die geloof. Daarom sê die Apostoliese geloofbelydenis ook nie dat ons weet of besef wat die kerk is nie maar dat ons glo aan die kerk.

As kerk van die Woord, is die geskiedenis van die kerk ten diepste die geskiedenis van die Woord met die kerk. Die kerk het nie net die Woord nie maar die kerk bestaan in en danksy die Woord. Die kerk is die draer van die Woord alleen in soverre as wat die kerk deur die Woord gedra word.

Wanneer ons nou daarvan uitgaan dat die kerk die kerk van die Woord is dan beteken dit dat dit wat die kerk tot kerk maak die Woord van God is. Wil ons dus weet wat kerk is, sal eers beskryf moet word wat met die term "Woord van God" bedoel word en hoe dit met die kerk in verband staan.

Nou is dit so dat met die term Woord van God, na sy diepste betekenis, niks of eerder niemand anders bedoel kan word as Jesus Christus, die tweede Persoon van die Goddelike Drie-eenheid nie. En waar die wese van die kerk nou bepaal word deur die verhouding daarvan tot die Woord van God beteken dit dat die kerkwees van die kerk ten diepste bepaal word

deur die verhouding daarvan tot Jesus Christus. In die Nuwe Testament word hierdie verhouding tussen Christus en die kerk in verskillende beelde beskryf. Waarskynlik die betekenisrykste van hierdie beelde is dié waarin die kerk "die Liggaam van Christus" genoem word. In hierdie beeld kom iets tot uitdrukking van die intieme en blywende band wat daar tussen Christus en sy kerk bestaan. Van kerk kan alleen dāār sprake wees waar Christus self teenwoordig is en waar die gemeente in Christus lewe. En die Nuwe Testament leer dat dit alleen geskied waar mense rondom Hom as redder saamgetrek word en waar hulle as liggaam deur Hom as Hoof regeer word op weg na die geloofsvoleinding waartoe Hy die leidsman is.

Al is Jesus Christus die mees sublieme vergestaltung van die Woord van God is Hy tog nie die enigste vergestaltung daarvan nie. Die toegang tot Jesus word tans verkry deur die getuienis aangaande sy lewe en werk soos dit normatief en gesaghebbend in die Heilige Skrif neerslag gevind het. Naas die vleesgeworde Woord van God is daar dan ook die Skrifgeworde Woord van God. En deur die gesaghebbende funksionering van die Heilige Skrif word die Liggaam van Christus dan ook opgebou. Van= daar dat 2 Tim 3:16 en 17 kan sê: "Die hele Skrif is deur God ingegee en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot teregwysing, tot onder= wysing in die geregtigheid, sodat die mens van God volkome kan wees, vir elke goeie werk volkome toegerus."

Sō nou is die verhouding tussen Heilige Skrif en kerk dat die geskiede= nis van die kerk beskryf kan word as die geskiedenis van die uitleg van die Heilige Skrif. Die Skrif oefen sy gesag nie in isolasie van die prediking van die kerk uit nie maar in 'n groot mate juis deur die prediking van die kerk. Wanneer die Reformasie die "sola Scriptura" beklemtoon dan probeer die Reformasie nie die kerk buite spel plaas nie want die "Scriptura" waarvan daar in hierdie Reformatoriese formule sprake is, is juis die gepredikte Skrifwoord - die Skrif soos dit sy gesag deur die prediking van die kerk laat geld. Van hieruit is dit dan ook duidelik waarom die Nederlandse geloofsbelydenis in Artikel 29 die suiwere prediking van die evangelie as die eerste kenmerk aandui waar= volgens die ware kerk uitgeken kan word.

Die kerk is dus die kerk van die Woord - die kerk van die tot verkondiging gekome Skrifwoord. Maar as sodanig is die kerk ook nog op 'n verdere wyse aan die Woord verbonde. Die suiwere verkondiging van die Woord roep die geloof op wat as belydenis uitdrukking vind. As sodanig het die kerk nie alleen 'n belydenis nie maar bestaan die kerk in feite as belydenis. Daarom dra die kerk na sy wese steeds 'n konfessionele karakter. In 'n sekere sin tref ons in die belydenis die grondstruktuur van die kerk aan. Om die wese van die kerk te verstaan, is dit dus van belang om aandag te skenk aan enkele fasette van die belydenis.

Juis die belydenis maak duidelik dat die kerk sy wortels nie in homself het nie. Want die belydenis is ten diepste nie 'n eerste woord nie maar 'n antwoord - 'n antwoord op die Woord van God soos dit in die Heilige Skrif ter sprake kom. Die Heilige Skrif is nie alleen die grond van die belydenis nie. Die Heilige Skrif kan ook, in 'n sekere sin, beskou word as die historiese basis van die belydenis. Anders gestel: in die Heilige Skrif tref ons reeds aanduidinge aan van die aard van die belydenis. As voorbeeld kan na Rom 10:9 verwys word. Daar word gesê: "As jy met jou mond bely dat Jesus die Here is, en met jou hart glo dat God Hom uit die dood opgewek het, sal jy gered word." Die Griekse woord vir bely wat hier gebruik word, is homologeïn. Homologeïn beteken letterlik om dieselfde te sê; of nog noukeuriger: om in te stem met dit wat gesê is; om in ooreenstemming te verkeer met iemand. Hierdie ooreenstemming waarvan in die belydenis sprake is, kan geskied in twee rigtings. In die eerste instansie geskied dit in die rigting van Christus. As sodanig is dit 'n daad, 'n beslissing waarin 'n persoonlike posisiekeuse vir Christus gemaak word. In die vroegste Christelike gemeenskap het hierdie daad geskied deurdat die gelowige die eretitel "Christus", "Heer" of "Seun van God" belydend aan Jesus toegeskryf het. Die uitspraak van die ere- en naam kan beskou word as die vroegste Christelike geloofsbelydenisse. En dit is presies hierna wat verwys word as Rom 10:9 gewagmaak van 'n belydenis met die mond dat "Jesus die Here" is.

Maar die belydenis is nie net 'n daad nie dit het ook 'n heel bepaalde inhoud. Hierdie inhoud kom nie uit die hart van die kerk op nie maar dra steeds 'n verwysingskarakter. Dit verwys na die groot daad van God in die geskiedenis soos dit oorspronklik in die Heilige Skrif betuig is.

Die ooreenstemming wat in die homologie of belydenis voorkom, is egter nie alleen vertikaal op Christus gerig nie maar dit is ook horisontaal op die medemens gerig. Sodoende vra die belydenis om instemming en vorm dit die identifikasiepunt waarrondomheen 'n kerklike gemeenskap ontstaan. Daar waar daar 'n ooreenstemming tussen gelowiges ontstaan, kom 'n geloofsgemeenskap tot stand. Hierdie geloofsgemeenskap is nie 'n gemeenskap wat rondom algemene menslike ideale en ooreenkomstig natuurlike menslike insigte tot stand kom nie. Dit is 'n persoonlike aanvaarding van en binding aan die Persoon van Jesus Christus.

Dat die belydenis 'n persoonlike aanvaarding is, beteken dat dit iets is wat jy nie net intellektueel aanvaar nie maar dat dit iets is waarvoor jy met jou volle lewe instaan. Jy staan daarvoor in met jou lewe soos dit op 'n konkrete plek in 'n konkrete tyd afspeel. Daarom funksioneer die belydenis in die eerste instansie binne 'n "plaaslike" kerk en met plaaslik word hier bedoel daar waar die tyds- en lewensomstandighede sodanig is dat die verbondenheid aan Christus 'n bepaalde identifiseerbare struktuur gaan vertoon. En as dit so is dui die belydenis ook die grense aan van 'n "plaaslike" kerk.

Maar die belydenis, het ons gesien, is nie 'n eerste woord nie maar steeds antwoord. Daarom sou uit die voorafgaande nou die konklusie kon volg dat die belydenis die wyse is waarop die Skrif sy gesag op 'n bepaalde plek en tyd onder bepaalde gegewe omstandighede laat geld. Die belydenis is die wyse waarop die Skrif in 'n gegewe situasie verstaan word en verstaan moet word. En so is die belydenis ook die wyse waarop die kerk in 'n bepaalde konkrete situasie aan Jesus as Heer verbonde is.

Maar juis omdat die belydenis konkreet en histories bepaald funksioneer daarom is die belydenis as menslike daad ook steeds voorlopig. Met voorlopig word hier bedoel dat die belydenis antwoord wat die Woord van God oproep in verskillende situasies verskillend daar kan uitsien. Daarom moet die belydenis telkens weer aan die Heilige Skrif getoets word.

Met die perspektief op die voorlopigheid tree egter nog 'n belangrike gesigspunt na vore in verband met die horisontale funksie-rigting van die belydenis. Bewus van die beperktheid wat 'n konkrete situasie vir die belydenis meebring, wil die belydenis doelbewus nie opgesluit word in 'n bepaalde situasie nie. Die belydenis wil steeds deur die Heilige Skrif van sy eie beperkte visie verlos word. Die wyse waarop dit geskied is dat die eie beperkte visie teenoor 'n ander beperkte visie geplaas word met die wedersydse oproep tot toetsing aan die Heilige Skrif. Die belydenis het daarom nie alleen 'n denominasionele of lokaliteitsdimensie nie maar telkens ook weer 'n ekumeniese dimensie. Die kerk is nie alleen apostolies en heilig nie. Die kerk is ook algemeen en een. Die wyse waarop die belydenis aktueel funksioneer en dus ook die wyse waarop Christus sy kerk as draer van sy Woord gebruik, is dat kerke mekaar ook steeds weer getuigend en belydend tegemoetree om mekaar so te beskerm teen die gevaar van eensydigheid wat altyd weer met die historisiteit van die kerk gegee is.

Daarom het die beklemtoning van die historisiteit van die kerk en die ekumenisiteit van die belydenis niks te maak met relativisme nie maar met die wese van die belydenis waarin die ortodoksie steeds weer blyk te funksioneer as dialogiese ortodoksie - dialogiese ortodoksie waarin ons, volgens die woord van Efese 3, in staat kan wees om saam met al die gelowiges (van alle tye en ook almal van ons tyd) te begryp hoe wyd en ver en hoog en diep die liefde van Christus strek sodat ons vervul kan word met die volheid van God.

Nou moet 'n mens nie mislei word deur die verwysing na dialoog nie. Die gerigtheid van kerke op mekaar in die stryd om die ware belydenis kan 'n heel moeilike onderneming wees en met 'n ware worsteling gepaard gaan. Daarom moet hier nog een gesigspunt ter sprake kom. En dit hang saam met die vraag hoe beslis word wat die suiwer belydenis is. By hierdie beslissing speel die teologie 'n rol. Wanneer konfessies met mekaar in stryd kom, kan die oplossing alleengevind word indien hulle saam getoets word aan die Heilige Skrif met die vraag of hulle die boodskap van die Skrif suiwer ter sprake bring in 'n betrokke situasie. In die proses waarin die Skrif sowel as die belydenis hulle gesag uitoefen, het die teologie 'n rol te speel. Skrif en belydenis kan hulle gesag alleen uitoefen as hulle werklik verstaan word. En in die totstandkoming

van hierdie verstaan speel die streng gedissiplineerde prosedures van die teologie as wetenskap 'n belangrike rol. Daarom sou 'n mens in hierdie verband die teologie kon beskryf as daardie dissipline wat die prediking en die belydenis en die ekumeniese gesprek so moeilik as nodig maak. Die teologie moet help dat in die spreke van die kerk dit nie menslike vooroordele is wat aan die woord kom nie maar dat menslike woorde deursigtig word op die Woord van God.

In die dinamiese gebeure waarin die kerk as "Liggaam van Christus" draer van die Woord van God is, is daar verskillende dimensies wat onderskei en geïmplementeer moet word, te wete die suiwer verkondiging van die Skrifboodskap, ernstige bemoeienis om die suiwer belydenis van die geloof en die eerlike beoefening van die teologie. En waar kerke werklik met mekaar in gesprek wil tree en werklik tot 'n grondige wedersydse ooreenstemming wil kom, sal hierdie grondtrekke in die bestaan van die kerk nie alleen herken moet word nie maar ook verwerklik moet word.